

Vilniaus pedagoginis universitetas
Baltų proistorės katedra

Eugenijus Jovaiša

Dauglaukio (Tauragės raj.) plokštinio kapinyno tyrinėjimų

ATASKAITA

Vilnius, 1994

Turinys

- I. Kapinyno tyrinėjimų istorija
- II. Ploto XXIII aprašymas
- III. Kapų ir duobių aprašymas
- IV. Trumpos išvados
- V. Radinių sąrašas
- VI. Brėžinių, piešinių ir planų sąrašas

Kapinyno tyrinėjimų istorija

Vilniaus pedagoginio universiteto Baltų proistorės katedros ekspedicija 1993 m. liepos–rugpjūčio mėnesiais tęsė 1983 m. pradėtus I–III amžių Dauglaukio plokštinio kapinyno tyrinėjimus (1).

Kapinyno tyrinėjimų istorija ir jų rezultatai išdėstyti 1983–1986, 1988–1992 metų ataskaitose (2), mokslo bei mokslo populiarinimo darbuose (3).

Tyrinėjimams 1993 05 17 buvo išduotas atviras lapas Nr. 82 Tauragės raj., Dauglaukio apyl., Dauglaukio kapinyno tyrinėjimams.

Plotas XXIII

1993 metais tyrinėtas tik vienas, XXIII plotas, kurio V kraštinė buvo prijungta prie 1992 m. tirtu XXII ploto. Ploto teritorija apėmė 1985 m. tirtus plotų XI, XIV ir XV. Buvo siekiama pratęsti kapinyno tyrinėjimus R dalyje. Plotas XXIII išplanuotas ŠR-PV kryptimi. V ir R ploto kraštinės žymėtos skaitmenimis 1...15, o Š ir P – raidėmis A...E. Pratęsus dalį ploto tyrinėjimų į R, raidinis žymėjimas papildytas raide F (žr. ploto XXIII planą). Rastųjų kapų numeracija buvo tęsiama ir pradėdama 98-uoju numeriu.

Ploto teritorijoje, kvadrato B-6 ribose, augo nedidelė obelis, kurią teko nupjauti. Nuimant velėną, P ploto teritorijoje pastebėta ryškių ūkininkavimo žymių, rasta keramikos fragmentų, buitinių šiukšlių, gyvulių kaulų. Ties kv. A-E-9, kertantis plotą V-R kryptimi atsidengė 1985 m. tirtas plotas XV, kuris tęsėsi iki kv. A-E-13. Tuojau pat buvo pastebėti ir 1985 m. tirtųjų plotų XI ir XIV kontūrai. Tarp plotų matėsi iki 70 cm netirtos žemės juostos. Po to XXIII tyrinėjimai šioje vietoje buvo nutraukti ir tik vėliau tikrinama visa ploto teritorija.

P ploto dalyje, kv. A-1, 2, 3, B-1, 2, 30 cm gylyje išryškėjo dalis apskritimo formos ūkinės duobės, kurios likusi dalis matėsi dar 1992 m. plote XXII.

Pasiekus 50 cm gylį P ploto dalyje, nuimant plonus smėlio sluoksnius pastebėti nedideli sudegusių kauliukų fragmentai, kurie galėjo priklausyti degintinam kapui (?). Tokių kauliukų surinkta iki 300 g. Kv. D-5, 6, o taip pat E-6, 7 rasta keletas buvusių ugnyje geležinių dirbinių fragmentų. Ataskaitos tekste šie pavieniai geležiniai dirbinių fragmentai neaprašomi, kadangi jie nesudarė ištisos ir aiškiai suprantamos formos.

Kv. D-5, 80–85 cm gylyje (matuojant pagal V ploto kraštinę), nuėmus užpustytą smėlio sluoksnį, atsidengė 80 cm skersmens, apskritimo formos nenustatytos paskirties duobė. Kv. A-5, 6, 90 cm gylyje, atsidengė 100 cm skersmens dėmė analogiška pirmajai. Tiriant plotą paaiškėjo, kad tokių duobių buvo 8. Jos atsidengė ir po 1985 m. tirtais plotais. Visų šių duobių paskirtis lieka neaiški (žr. detalesnį aprašymą).

80–100 cm gylyje, visoje ploto teritorijoje iki 1985 m. tirtu ploto XV, pastebėtos arimo žymės, kurios tęsėsi V-R kryptimi.

Kv. A-3, 115 cm gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus, atsidengė radiniai: geležinis peilis ir geležinis lazdelinis smeigtukas, kurie priklausė suardytam kapui 98. Taip pat buvo rasti kelių, ne visai aiškios paskirties žalvarinių dirbinių fragmentai.

120–180 cm gylyje nuo V iki R ploto kraštinės pasiektas įžemis ir šioje vietoje tyrinėjimai buvo baigti (žr. tyrinėjimų išvadas).

Suardytas kapas 98

XXIII tiriamajame plote, kv. A-3, 115 cm gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus atsidengė geležinis lazdelinis smeigtukas. Kapo duobės kontūras iš aplinkinės žemės neišsiskyrė. Kapas buvo suardytas kasant ūkinę duobę. Buvusio kapo aplinkoje medžio angliukų, keramikos šukių ar pelenų nerasta. Tyrinėjant kapo aplinką, karsto liekanų ir akmenų konstrukcijų nerasta.

Griaucių nerasta, mirusiojo palaidojimo pozos, rankų ir kojų padėties, erdvinio orientavimo nustatyti nepavyko.

Mirusiojo kape rasta ūkio reikmenų bei krūtinės papuošalų (žr. kapo planą). Iš viso kape rasti 2 daiktai (žr. daiktų aprašymą skyriuje „Radinių sąrašas“).

Ūkio reikmenys

Kv. A-3, 115 cm gylyje nuo žemės paviršiaus 25 cm nuo V ploto sienos ir 265 cm nuo P sienos, rastas geležinis įtveriamasis peilis. Jis orientuotas P-Š kryptimi.

Krūtinės papuošalai

Kv. A-3, 115 cm gylyje nuo žemės paviršiaus, 30 cm nuo V ploto sienos ir 270 cm nuo P sienos, rastas geležinis lazdelinis smeigtukas.

Tyrinėjant žemės pagrindą po radiniais, nei dirbinių, nei organinės medžiagos liekanų nerasta.

125 cm gylyje pasiektas nejudintos žemės sluoksnis.

Kapo chronologija 70–260 m. po Kr.

2 žirgo kapas

(žirgų kapų numeracija pratęsta nuo 1983 m. rasto 1 žirgo kapo)

XXIII tirtajame plote, kv. E-5, 6, F-5, 6, 100 cm gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus išryškėjo duobės kontūras (žr. ploto planą).

Kapo duobė iš aplinkinės žemės skyrėsi žemių ir priemaišų sudėtimi: vyravo gelsvos spalvos smėlis. Duobė buvo pailgos formos, užapvalintais galais. Ji orientuota PR-ŠV kryptimi. Duobės ilgis – 205 cm, plotis – 75 cm (PR), 80 cm (ŠV).

Preparuojant kapo sampilą, 100–110 cm gylyje nuo žemės paviršiaus, visame kapo duobės plote aptikta smulkių degintinių kaulų bei pavienių angliukų.

Tyrinėjant žirgo kapo aplinką palaikų horizonte, akmenų konstrukcijų nerasta.

105 cm gylyje nuo žemės paviršiaus atsidengė nenustatyto amžiaus žirgo palaikai. Griaučiai išlikę visi, išskyrus kaukolės kaulus.

Žirgas palaidotas ant kairiojo šono. Nei dešinės, nei kairės kojų padėtys nenustatytos. Užpakalinės kojos ištiestos prie pilvo.

Žirgas galva orientuotas į PR 110° kryptimi.

Žirgo kape įkapių nerasta.

Tyrinėjant kapo duobės pagrindą po žirgo palaikais, nei dirbinių, nei organinės medžiagos liekanų nerasta.

130 cm gylyje pasiektas kapo duobės dugnas.

Duobė I

Kv. A-5, 6, 90 cm gylyje, atsidengė 100 cm skersmens dėmė. Iš aplinkinio žemės paviršiaus ji išsiskyrė ryškiu kontūru, kuriame vyravo tamsiai geltonos spalvos smėlis. Padarius jos pjūvį ŠR-PV kryptimi, 120–150 cm gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus tamsiai geltoname smėlyje pastebėti pavieniai labai smulkūs degėsiai. Duobė kūgio formos, kiek įgaubtu dugnu.

180 cm gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus buvo pasiektas duobės dugnas. Radinių ar organinės medžiagos liekanų nerasta. Duobės paskirtis lieka neaiški.

Duobė II

Kv. D-5, 80–85 cm gylyje (matuojant pagal V ploto kraštinę), nuėmus smėlio sluoksnį, atsidengė 80 cm skersmens, apskritimo formos nenustatytos paskirties dėmė. Iš aplinkinio žemės paviršiaus ji išsiskyrė ryškiu kontūru, kuriame vyravo tamsiai geltonos spalvos smėlis. Padarius jos pjūvį ŠR-PV kryptimi, paaiškėjo, kad joje vyrauja tik tamsiai geltonos spalvos smėlis. Duobė stačiakampio formos, lygiu dugnu.

160 cm gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus buvo pasiektas duobės dugnas. Radinių ar organinės medžiagos liekanų nerasta. Duobės paskirtis lieka neaiški.

Duobė III

Kv. F-5, 6, G-5, 6, 100 cm gylyje, šalia PR žirgo kapo duobės galo, jo ŠR pusėje, atsidengė 90 cm skersmens dėmė. Iš aplinkinio žemės paviršiaus ji išsiskyrė ryškiu kontūru, kuriame vyravo tamsiai geltonos spalvos smėlis su pavienių angliukų priemaišomis. Padarius jos pjūvį ŠR-PV kryptimi, 100–180 cm gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus tamsiai geltoname smėlyje pastebėti labai smulkūs degėsiai bei keli pavieniai degintinių kaulų fragmentai. Duobė stačiakampio formos, lygiu dugnu.

180–185 cm gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus buvo pasiektas duobės dugnas. Radinių nerasta. Duobės paskirtis lieka neaiški.

Duobė IV

Kv. D-14, 15, E-14, 15, 105 cm gylyje, šalia ŠR ploto kraštinės, atsidengė 95 cm skersmens dėmė. Iš aplinkinio žemės paviršiaus ji išsiskyrė ryškiu kontūru, kuriame vyravo tamsiai geltonos spalvos smėlis su pavienių angliukų priemaišomis. Padarius jos pjūvį ŠV-PR kryptimi, 100–130 cm gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus tamsiai geltoname smėlyje pastebėti labai smulkūs pavieniai degėsiai bei keli nedideli degintinių kaulų fragmentai. Duobė stačiakampio formos, lygiu dugnu.

160–165 cm gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus buvo pasiektas duobės dugnas. Radinių nerasta. Duobės paskirtis lieka neaiški.

Duobė V

Kv. C-14, 15, D-14, 15, 105 cm gylyje, šalia ŠR ploto kraštinės, atsidengė 95 cm skersmens dėmė. Iš aplinkinio žemės paviršiaus ji išsiskyrė ryškiu kontūru, kuriame vyravo tamsiai geltonos spalvos smėlis. Padarius jos pjūvį ŠV-PR kryptimi, paaiškėjo, kad duobės turinį sudarė tik tamsiai geltonas smėlis. Duobė stačiakampio formos, kiek įgaubtu dugnu.

160–165 cm gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus buvo pasiektas duobės dugnas. Radinių nerasta. Duobės paskirtis lieka neaiški.

Duobė VI

Kv. D-12, E-12, 100 cm gylyje, šalia ŠR ploto kraštinės, atsidengė 95 cm skersmens dėmė. Iš aplinkinio žemės paviršiaus ji išsiskyrė ryškiu kontūru, kuriame vyravo tamsiai geltonos spalvos smėlis. Padarius jos pjūvį ŠV-PR kryptimi, paaiškėjo, kad duobės turinį sudarė tik tamsiai geltonas smėlis. Duobė stačiakampio formos, lygiu dugnu. 160–165 cm gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus buvo pasiektas duobės dugnas. Radinių nerasta.

Duobė VII

Kv. B. C-12, 100 cm gylyje, netoli R ploto kraštinės, atsidengė 95 cm skersmens dėmė. Iš aplinkinio žemės paviršiaus ji išsiskyrė ryškiu kontūru, kuriame vyravo tamsiai geltonos spalvos smėlis. Padarius jos pjūvį ŠV-PR kryptimi, paaiškėjo, kad duobės turinį sudarė tik tamsiai geltonas smėlis. Duobė stačiakampio formos, kiek įgaubtu dugnu. 150–155 cm gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus buvo pasiektas duobės dugnas. Radinių nerasta. Duobės paskirtis lieka neaiški.

Duobė VIII

Kv. C-9, 100 cm gylyje, ploto centre, atsidengė 100 cm skersmens dėmė. Iš aplinkinio žemės paviršiaus ji išsiskyrė ryškiu kontūru, kuriame vyravo tamsiai geltonos spalvos smėlis. Padarius jos pjūvį ŠV-PR kryptimi, paaiškėjo, kad duobės turinį sudarė tik tamsiai geltonas smėlis. Duobė stačiakampio formos, lygiu dugnu. 160–165 cm gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus buvo pasiektas duobės dugnas. Radinių nerasta. Duobės paskirtis lieka neaiški.

Trumpos išvados

1. 1993 m. tirtas XXIII plotas, R kapinyne dalyje.
2. Ištirta 80 kv.m Rastas 1 suardytas 98 nedeginto mirusiojo kapas, 2 žirgo kapai, 8 nenustatytos paskirties duobės bei keli pavieniai radiniai. 98 kapo chronologija tarp 70 ir 260 m. po Kr. (pagal bendrą kapinyne chronologiją). Žirgo kapo 2 chronologija nenustatyta.
3. Ploto P dalis suardyta iškasus ūkinės duobes. Ūkininkavimo žymių pastebėta visoje P ploto dalyje, kur rasta įvairios būtinės keramikos. Kasant ūkinės duobes ir ariant žemę, visi čia buvę kapai suardyti.

Radinių sąrašas

1. Peilis geležinis įtvėriamasis, tiesia nugarėle. L – 18,2 cm, plotis – 2,0 cm, įkotės l – 6,3 cm, nugarėlės storis – 0,8 cm. Lūžęs į tris dalis.
2. Smeigtukas geležinis, lazdelinis. Padarytas iš 0,04 cm skersmens geležinės vielos. L – 10,2 cm. Lūžęs į dvi dalis.
3. Radiniai saugomi VDKM.

Piešinių, brėžinių, planų ir fonotruaškų sąrašas

1. Kapinyne situacijos planas M1:384
2. Ploto XXIII situacijos planas M1:25
3. Suardyto kapo 98 planas M1:10
4. Žirgo kapo 2 planas M1:10
5. Kapo 98 radiniai M1:1
6. Foto 1. Bendras ploto vaizdas iš ŠR pusės
7. Foto 2. Bendras ploto vaizdas iš Š pusės

Nuorodos

1. Tyrinėjimų planus braižė ir atliko fotofiksaciją Lietuvos istorijos instituto asistentas A. Asadauskas.
2. Balčiūnas. 1983 metų žvalgomųjų tyrinėjimų ataskaita Lietuvos istorijos instituto Archeologijos skyriaus archyvas. – Inv. Nr. 1144; Jovaiša E. 1984–1986, 1988–1992 m. tyrinėjimų ataskaitos Lietuvos istorijos instituto Archeologijos skyriaus archyve – Inv. Nr. 1178, 1237, 1351, 1569.
3. Balčiūnas J. Dauglaukio plokštinio kapinyne žvalgomieji tyrinėjimai 1983 m. – ATL 1982 ir 1983 metais. – V., 1984. – P. 70–72.; Bliujienė A., Petrauskienė J. II–XV a. alavuoti papuošalai Lietuvoje. Mokslas ir gyvenimas. – 1989. – Nr. 11. – P. 34–35; Jovaiša E. Dauglaukio plokštinis kapinyne. ATL 1984 ir 1985 metais. – V., 1986. – P. 49–52; Jovaiša E. Dauglaukio plokštinis kapinyne. ATL 1986 ir 1987 metais. – V., 1988. – P. 75–77; Jovaiša E. Dauglaukio plokštinis kapinyne. ATL 1990 ir 1991 metais. – V., 1992; Jovaiša E. Archeologų radiniai Nemuno deltos kapinyne // Kultūros barai. – 1987. – Nr. 9. – P. 64–67; Michelbertas M. Senasis geležies amžius Lietuvoje. – V., 1986. – P. 41–44; Jovaiša E. Asadauskas A., Malonaitis A. Nemuno delta. Tyrimai ir atradimai. Dauglaukis. – 1991. – P. 29; Jovaiša E., Asadauskas A., Malonaitis A. Nemuno delta. Tyrimai ir atradimai. Dauglaukis. – 1992. – P. 43–45.